

הוכן ע"י כולל עיון הדף

ת.ד. 43087, הר נוף, ירושלים 91430
טל/פקס 6515004 • daf@dafyomi.co.il

קידושין דף כג.

גר שמת בלא יורשים ויש לו עבדים, האם יכול ישראל לזכות בהם? [תוד"ה ואיכא].

לאבא שאול		לרבנן	
בקטן	בגדול		
יכול, גם אחר שעת מיתה	יכול, אם יעבדו לו וכו'	יכול, אם יעבדו לו בשעת מיתה ²	לרש"י ¹
יכול, גם אחר שעת מיתה ⁴	לא יכול, אפי' יעבדו וכו'	לא יכול, אפי' יעבדו לו בשעת מיתה ³	לר"ת
יכול, גם אחר שעת מיתה	יכול, אם יעבדו לו וכו' ⁵		לר"י

האם עבד כנעני קונה את עצמו בכסף ובשטר, ע"י עצמו או ע"י אחרים אליבא דר' מאיר?

בשטר		בכסף		
ע"י אחרים	ע"י עצמו	ע"י אחרים	ע"י עצמו	
קונה	קונה ⁸	קונה ⁷	אינו קונה ⁶	מדעתו
אינו קונה	קונה	קונה	אינו קונה	בעל כרחו

¹ וכן הוא גם לפירוש וגירסת רבינו תם בתחילה, דאין נפ"מ ביניהם לדינא, אלא שר"ת מפרש שגם אליבא דאבא שאול היה צריך מר זוטרא לשלוח אותו לביתו עם נעלו אפי' בעבד קטן, כדי שלא יקדים ישראל אחר לזכות בו. אכן בהמשך פירש ר"ת באופן אחר החולק על רש"י.

² דאל"כ העבד זוכה מיד בעצמו. וגם עבד קטן יש לו יד לזכות בעצמו. וזה המעשה של מר זוטרא שביקש מהעבד שיקח לו לביתו את מנעלו, כדי שיהיה העבד עובד למר זוטרא בשעת המיתה.

³ אכן נחלקו ר"ת ור"י בטעם הדבר, דלר"ת הטעם דלרבנן העבד קודם לזכות בעצמו בכל ענין, אפי' אם היה עסוק באותה שעה בעבודת אחרים, בכל אופן מיד שמת הוא זוכה בעצמו כיון שיש לו יד. ורבנן ס"ל שבין לגדול ובין לקטן יש יד, ואבא שאול ס"ל שרק לגדול יש יד לזכות בעצמו אבל לא בגדול. ור"י מפרש דטעם רבנן בין גדול ובין קטן, משום שמיתת האדון הוי כגט שחרור (כשאין שחרור) - ואין אחר יכול לזכות בעבד.

⁴ דכיון שאין להם יד לזכות בעצמם לשיטת אבא שאול, לכך לא צריך לעשות בהם הקנין דוקא בשעת מיתה אלא גם אח"כ. ונמצא לפ"ז שכל מעשה של מר זוטרא הוא רק כאבא שאול ובעבד קטן (וכגירסת ר"ת "וכדאבא שאול"), וס"ל שלא אמר לו מר זוטרא כן מחיים אלא לאחר מיתה.

⁵ וגם הוא גורס "וכדאבא שאול", וקאי גם על האיכא דאמרי הראשון שאמרו שמיידי בגדול, דלרבנן לא היה מועיל העצה של מר זוטרא כיון שהעבד משתרר במיתת הגר, ורק לאבא שאול מהני אם מעביד אותו בשעת מיתה.

⁶ משום דאין קנין לעבד בלא רבו.

⁷ דאף שס"ל לר"מ שחוב הוא לעבד שיצא מיד רבו לחירות - ואיך יכולים אחרים לחוב לו, מ"מ אמר אביי דשאני כסף דהואיל וקונה אותו בעל כרחו מוציאו בעל כרחו [ולא דמי לשטר קנינו, שהם שתי נוסחי שטרות שונים, משא"כ כסף הוא אותו מטבע], ורבא פירש דכאן האדון הוא המשחרר אותו בקבלת הכסף והאדון יכול לשחררו בעל כרחו אם לא צריך לזכות לעבד שום דבר, ורק בשטר צריך לזכות לעבד שטר שחרור, אבל בכסף לא.

⁸ דס"ל שגטו וידו באים כאחד.

הוכן ע"י כולל עיון הדף

2

ת.ד. 43087, הר נוף, ירושלים 91430
טל/פקס 6515004 • daf@dafyomi.co.il

קידושין דף כג.

האם עבד כנעני קונה את עצמו בכסף ובשטר, ע"י עצמו או ע"י אחרים?

בשטר		בכסף		
ע"י אחרים	ע"י עצמו	ע"י אחרים	ע"י עצמו	
מדעתו: קונה בע"כ: לא קונה	קונה	קונה אפי' בע"כ	אינו קונה	לר' מאיר
קונה אפי' בע"כ		קונה אפי' בע"כ ²		לרבנן ¹
קונה אפי' בע"כ	אינו קונה	קונה	אינו קונה	לרשב"א ³

קידושין דף כג:

האם עבד כנעני קונה את עצמו בכסף שנותנים לו אחרים באופנים דלהלן?

היקנו לו מנה ע"מ שיצא בו לחירות		היקנו לו מנה ע"מ שאין לרבו רשות בו		
לרבנן	לר' מאיר	לרבנן	לר' מאיר	
מהני	מהני ⁵	מהני	לא מהני ⁴	לרב ששת
מהני ⁶	לא מהני	לא מהני	לא מהני	לר' אלעזר

¹ פירש"י דס"ל לרבנן שקונה בכל ענין, בכסף אפי' ע"י עצמו דיש קנין לעבד בלא רבו, וגם ע"י אחרים אפי' בעל כרחו דזכות לעבד לצאת מיד רבו לחירות. וכן בשטר בין ע"י עצמו דס"ל דגטו וידו באים כאחד, וגם ע"י אחרים אפי' בעל כרחו דזכות הוא לו וכו'.

² כן היא רהיטת הסוגיא וכן כתב הרמב"ן להדיא, אכן הרשב"א והר"ן דייקו מדברי הר"ף שרבנן מחמירים יותר מר"מ, וס"ל שכסף ע"י אחרים הוא דוקא מדעתו ולא בעל כרחו.

³ ופירש"י דסברתו שגבי כסף ע"י עצמו לא מהני משום שאין קנין לעבד בלא רבו, וע"י אחרים מהני אפי' בעל כרחו. ובשטר ס"ל שע"י עצמו לא מהני כי הוא חולק על הכלל ד"גטו וידו באים כאחת", וע"י אחרים מהני אפי' בעל כרחו, דס"ל דזכות לעבד לצאת מיד רבו לחירות. וזה שאמר רשב"א בברייתא, "אף בשטר ע"י אחרים ולא ע"י עצמו" - והיינו שכ"ש שבכסף לא מהני ע"י עצמו וכנ"ל.

⁴ דס"ל אין קנין לעבד בלא רבו ואין קנין לאשה בלא בעלה, וכיון שאמר לו אחר קנה לך מנה - מיד קונה אותו האדון, ומה שאומר אח"כ "על מנת שאין לרבו רשות בו" - לאו כלום הוא דכיון שקנה עבד - קנה כבר רבו מידו.

⁵ וכן אמר ר"ת (בתוס' בד"ה ורבי), וכך פסק ר"ת להלכה כר' מאיר וכדעת רב ששת, שבסתם ע"מ לא מהני, ובע"מ שתצא בו לחירות מהני.

⁶ דגם לעבד לא הקנה אותו שיזכה בו, אלא רק בשביל שיצא בו לחירות - ולכן לא זוכה בו האדון כי גם העבד לא זוכה בו אלא לענין שיצא בו לחירות.